

פרשת בראשית

ברכה זו לידי ביטוי[1]. רק אלפי שנים לאחר מכן, בענין המן, תופיע בפועל ברכת היום השביעי[2].

אם כן, הקב"ה מצידו ברך את ברואיו בשני מינים של ברכה: ברכה גלויה מיידית, וברכה נסתרת עתידית. אך מכאן ואילך – מהתחלת ההיסטוריה האנושית, הביאו בני האדם על עצמם אף את הקללה.

הארירות מחמת החטאים

לאחר הברכות של הבריאה, מופיעה ארירות וקללה - בעקבות חטא האדם הראשון נאררים הנחש והאדמה אשר ממנה יצא האדם (ג, יד): "אָרוּר אֲתָה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיֵּי הַשָּׂדֶה... אָרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרְךָ". בהמשך, בחטא קין, מתפשטת הארירות שחלה באדמה ופוגעת גם באנושות - "וְעַתָּה אָרוּר אֲתָה מִן הָאֲדָמָה...".

הקללות הולכות ומתעצמות עם המשך חטאי האדם, עד שמגיע המבול. המבול מוגדר בתורה כקללה הנמשכת מקללת האדמה ("לא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בְּעִבּוּר הָאָדָם"). זהו השיא של הקללה, ובו מתרחש תהליך הפוך מן הבריאה - מחיית כל בשר מעל האדמה.

הפגת הארירות והברכה מחדש בימי

נח

לאחר המבול הקב"ה ברחמיו שב ומעניק לבני האדם מחדש את הברכה. יש צורך להחיל מחדש את ברכת הפריה ורבייה: "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלאוּ אֶת הָאָרֶץ" (ט, א). יש לציין כי עוד לפני המבול, צפה למך אבי נח שהתחדשות הברכה תגיע מכח בנו, ועל שם כך הוא נתן לו את שמו (ה, כט): "וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמִעֲצָבוֹן יְדֵינוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אָרְרָה ה'".

הברכה מול הקללה אצל בני נח

בדור של בני נח מתברר כי הברכה שתחול על בני האדם מאז נח, לא תכלול עוד את כל האנושות כפי שהיה

מוקדש להצלחת עם ישראל במלחמה.

רוב התוכן של העלון נכתב בעבר. חלק מהרבנים מגויסים ולא יכלו לכתוב.

הפרשה במבט רחב

הרב יואב אוריאל

הברכה והקללה בחומש בראשית

נושא מרכזי ביותר בחומש בראשית הוא הברכה והקללה. סדר הופעות הברכה והקללה הוא תהליך של התפתחויות ותמורות. תחילתו מברכת האלוקים המוענקת לברואים במהלך בריאת העולם, ומשם והלאה משפיעים בני האדם במעשיהם על עוצמת הברכה או במקרים של המרית רצון ה' - הם מביאים על עצמם קללה המופיעה בלשון 'ארור'.

הברכה בבריאה

הברכה מופיעה כחלק מן הבריאה. במהלך הבריאה הקב"ה מעניק לברואים שלוש ברכות. שתי הברכות הראשונות הן ברכות של פיריון ורבייה - "פרו ורבו", הראשונה נאמרת לעופות ולדגים, והשניה נאמרת לאדם. הברכה היא נתינת כח לברואים להתפתח ולא להישאר במתכונת בה נבראו. על ידי ברכת ה' לבעלי החיים הוא 'דוחף' אותם להתעצם ולגדול, ולא לקפוא במתכונת שבה נבראו.

לאחר שתי הברכות הללו, עם תום הבריאה מופיעה ברכה חדשה - ברכת היום השביעי (ב, ג): "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי". בניגוד לברכות הקודמות, כאן מדובר בברכה נסתרת יותר. התורה אינה מפרשת במה באה

בטרם המבול. נח קובע את המשך קו הברכה והקללה ביחס לבניו (ט, כה-כו): "וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יְהִי לְאֹחֵיו: וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לְמֹ". מדברי נח מתברר כי לאחר המבול מופיעות שתי מגמות מקבילות באנושות – מגמת הארירות אשר תחילתה בחטא האדם ממשיכה אצל כנען ובניו, בעוד שמגמת הברכה הנמשכת מאדם ונח ממשיכה בזרע שם. מאז והלאה ההסטוריה האנושית תתקדם על פי יחסיהם של הארורים והברוכים.

ברכה וקללה זו של נח מהוות שלב חדש – לראשונה לא הקב"ה עצמו הוא שמברך ומקלל, אלא יש צדיק בארץ אשר כח הברכה והקללה נמסר בידי.

מנח והלאה – במשך עשרה דורות (מנח ועד אברהם) מתעצם כל אחד מן הגזעים הללו ונאחז במחוזות משלו בעולם. אך אז מופיעה ברכה בעלת עוצמות חדשות, והיא מפרה לראשונה את המאזן בין הברוכים והארורים.

אמת מידה חדשה לקללה והברכה – אברהם.

כאשר נבחר אברהם, מופיעה ברכה ממין חדש. הקב"ה הופך את אברהם בעצמו למקור הברכה והקללה. הקב"ה לא מסתפק בהבטחת שפע לאברהם, אלא הופך אותו ל'מגנט' של הברכה: "וְאֲבִרְכֶךָ וְאֶגְדְּלֶה שְׁמֶךָ וְיִהְיֶה בְרָכָה: וְאֲבִרְכֶה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אֲרוּ וְנִבְרַכְוּ בְךָ כָּל מְשִׁפְחֹת הָאֲדָמָה". בפסוקים אלו הברכה מתפרצת בעוצמה חדשה - השורש 'ברך' מופיע כאן חמש פעמים תוך עשר מילים. כלומר מדובר על ריכוז חדש גדול ועצום של ברכה.

אברהם הופך לאמת המידה החדשה של הברכות והקללות – מי שיברך אותו יבורך והמקלל אותו – יואר. כלומר מעתה יהיה ניתן להבחין ביתר קלות בין מגמות הברכה והקללה אשר כאמור מצויות שתיהן בבני נח – מי שיפעל לטובת אברהם יעביר את עצמו אל מחוזות הברכה, ומי שיפעל כנגד אברהם וזרעו יביא על עצמו את הקללה.

מאז והלאה נודעה ברכת אברהם בגויים: לאחר נצחונו על ארבעת המלכים מבורך אברהם על ידי מלכיצדק (יד, יט-כ): "וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל עֵלְיוֹן קָנָה שְׁמִים וְאַרְצָה: וּבְרוּךְ אֵל עֵלְיוֹן אֲשֶׁר מִגֵּן צָרִיךָ בִּידֶךָ". בתגובה לברכת מלכיצדק, אברהם פועל בהתאם לעיקרון של

'מברך ברוך' – מברכתו הוא משפיע ברכה על מלכיצדק כאשר הוא נותן לו מממונו – "וַיִּתֵּן לוֹ מֵעֶשֶׂר מִכָּל".

אברהם הפך להיות מקור הברכה של כל העמים "וְנִבְרַכְוּ בְךָ כָּל מְשִׁפְחֹת הָאֲדָמָה". וכן בהמשך - (יח, יח): "וְנִבְרַכְוּ בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ". ובפרק כב (יח): "וְהִתְבָּרְכְוּ בְזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ". ואצל יצחק שב ה' ואמר (כו, ד): "וְהִתְבָּרְכְוּ בְזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ...".

באופן מפתיע, אברהם אשר הברכה כה נקשרת בו, מונחה על ידי הקב"ה דוקא אל ארץ כנען – הפלג מבני נח שבו דבקה הארירות! בימי אברהם מתחילה להיווצר התנגשות בין הברוכים והארורים בבריאה, וידם של הברוכים גוברת.

בעקבות העקדה (כב, יז-יח): סדר גודל חדש של ברכה.

כבר לא מדובר במגמה של ריבוי וגדילה בלבד, אלא מובטח שהברכה תגיע לשפע הגדול ביותר האפשרי: "כִּי בָרַךְ אֲבִרְכֶךָ וְהִרְבָּה אֲרֵבָה אֶת זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם וַיִּרְשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שְׁעַר אֵיבִיו. וְהִתְבָּרְכְוּ בְזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקִלִּי". ובסוף ימי אברהם מתגלה כי אברהם בורך בברכה כוללת כל (כד, א): "וְה' בָּרַךְ אֶת אֲבִרְהָם בְּכָל". [ובלשון העבד - בראשית כד, לה: "וְה' בָּרַךְ אֶת אֲדֹנָי מֵאֵד וַיִּגְדַּל"].

ברכת ה' עוברת אל יצחק (כה, יא):

"וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבִרְהָם וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ. וְכֵן בַּהֲמִשְׁךְ (כו, ג): "גֵּוַר בְּאָרֶץ הַזֵּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאֲבִרְכֶךָ... וְהִתְבָּרְכְוּ בְזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ...". אצל יצחק חל חידוש גדול בברכה – הברכה אינה חלה רק על בני האדם עצמם, אלא גם על המזון שהארץ מוציאה להם - ברכת ה' ליצחק מופיעה ביבול (כו, יב): "וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאָרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְּשָׂנְהָ הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה'".

כזכור הקללה חלה מחמת חטא אדם על האדמה ומחמת חטא קין היא החלה לחול גם על בני האדם. אצל אברהם שבה והופיעה בעוצמה הברכה האנושית, אך אצל יצחק מופיעה לראשונה הברכה באדמה המהווה תיקון לחטא האדמה.

בהמשך מתברך יצחק פעם נוספת (כו, כד): "אֵל תִּירָא כִּי אֲתָךְ אֲנִי וּבְרַכְתֶּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת זֶרְעֶךָ בְּעֵבֹר אֲבִרְהָם

עבדי". הברכה כה אפפה אותו עד שהפלשתים אמרו (כו, כט): "אתה עתה ברוך ה'".

הברכה עוברת לדור הבא באמצעות

ברכת יצחק:

לעומת דור יצחק וישמעאל בו היתה ההכרעה משמים מיהו הממשיך וכיצד, בדור של בני יצחק יש מקום עיקרי לברכת יצחק. כח הברכה השמימי הוענק ליצחק. הוא שיברך את בנו הנבחר, ובכך יעביר אליו את ברכת אברהם. בסופו של דבר יצחק נותן את ברכתו ליעקב ומעביר אליו את ברכת אברהם (כח, א): "ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו... ואל שדי יברך אתך ויפרך וירבה והיית לקהל עמים. ויתן לך את ברכת אברהם".

ברכת ה' על יעקב

אצל יעקב מופיעה ברכת ה', אך היא מתנהלת באופנים מפתיעים. בתחילה לא נאמר שה' בירך את יעקב עצמו, אלא ה' בירך את לבן בזכותו (ל, כז): "ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי חן בעיניך נחשתי ויברכני ה' בגלגלך... ויברך ה' אתך לרגלי".

ברכת יעקב מואצלת לאחרים במקרה נוסף – בפגישתו עם עשו (לג, יא): "קח נא את ברכתי אשר הבאת לך כי חנני אלהים וכי יש לי כל". זאת לאחר שיעקב זוכה לברכה מאת האיש שאיתו הוא נלחם (לב, כז-ל): "ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני... ויברך אותו שם".

רק לאחר כל תלאותיו, כשחוזר לבית אל, מברך ה' את יעקב בפירוש (לה, ט): "וירא אלהים אל יעקב עוד בבאו מפדן ארם ויברך אותו...".

ברכת ה' על יוסף ובניו

בדור בני יעקב מופיעה הברכה אצל יוסף (לט, ה): "ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל אשר יש לו ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה". ברכה זו ממשיכה גם לבני יוסף – הם המתברכים ראשונים מפי יעקב, לפני כל בניו (מח, ט): "קחם נא אלי ואברכם... ויברך את יוסף ויאמר... המלאך הגאל אתי מפל רע ויברך את הנערים".

הברכה לאפרים ולמנשה מגיעה אפוא לקראת סיום מהלך הברכות בחומש בראשית. ניתן היה לחשוש שמא הברכה חלה רק על מבני יעקב, בדומה לדור הקודם בו

חלה על יעקב בלבד. על כן מיד עם ברכת יעקב לבני יוסף הוא מייסד את ברכתם כברכה של כל עם ישראל (מח, כ): "ויברכם ביום ההוא לאמור בך ויברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה".

בהתאם לכך, יעקב מברך בסוף חייו את כל בניו - "כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברוך אתם".

ארירות שמעון ולוי

בתוך ברכות יעקב לבניו מופיעה באופן פלאי גם מגמת הארירות, וזאת כלפי שמעון ולוי – "ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל" (מט, ז). מה פשר הדבר? וכי הארירות דבקה גם בזרע אברהם?

נראה שעל גבי הברכה שניתנה לישראל, יש צורך לתקן גם את הארירות. יש שני שבטים שנקראת עליהם הארירות, אך כפי שהתבאר בסעיף הקודם, היא לא נועדה אלא להיות כלולה לבסוף בברכה, שהרי גם שמעון ולוי כלולים לבסוף בפסוק המסכם את דברי יעקב – "ויברך אותם איש אשר כברכתו ברוך אתם". במדרשים ובמפרשים מבואר כי פסוק זה גילה עיקר גדול בברכות יעקב: כאשר השבטים עומדים כולם כאחד, הברכות חלות על כולם יחד, כך שנמצאת ברכה כללית הכוללת את כולם. כך נאמר במדרש במדבר רבה (יג): "כולך יפה רעיתי – מדבר בשבטים. ואם תאמר: כיצד היו כולם יפים, שהרי יעקב אביהם בירך לשבטים ומקנתר לראובן ושמעון ולוי, והיאך אתה אומר: 'כולך יפה רעיתי?' אמר ר' אלעזר: אף על פי שבירך את השבטים האחרונים וקנתר לראשונים, אלא חזר וברכם שנאמר (בראשית מט): 'כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וגו'' – עשה אותם יונקים זה מזה".

ובכן, בדברי יעקב לשמעון ולוי ניתן לזהות את תיקון הארירות אשר החלה להופיע עם חטא אדם הראשון – בכדי לתקן את הארירות יעקב כולל את שמעון ולוי בכלל השבטים, ואז גם תכונתם מבורכת בכלל כולם.

במבט על כלל חומש בראשית מתגלה תופעה מעניינת: ה'ארור' מופיעה בארבעה מקרים בחומש בראשית, ובכולם התוצאה היא גלות ממקום הישוב, אולם המקרה האחרון חריג מקודמיו –

בעקבות הקללה על חטא האדם הוא גלה מגן עדן.

גם קין גלה והפך לנע נד עם קללתו.

משמעות קללת נח 'ארור כנען' היא שכנען יאבד את ארץ כנען שאותה הוא נוחל. תחילת מימוש קללה זו מוזכר כבר בפרשת נח: "ואחר נפוצו משפחות הכנעני", כפי שמבאר המלבי"ם: "כי רבים ממשפחות הכנעני נפוצו וגלו ממקומם".

הפעם הרביעית והחריגה היא כשיעקב אומר כלפי שמעון ולוי: "ארור אפם...". מיד לאחר כן הוא ממשיך ואומר: אפיצם ביעקב ואחלקם בישראל.

אולם בענין שמעון ולוי, יחד עם הגלות, מגיע גם התיקון שלה. ה'גלות' שנגזרת עליהם שונה מקודמיה: שמעון ולוי לא יגלו מארץ ישראל, אלא ימשיכו וישבו בה עם שאר השבטים. גלותם היא בכך שלא יזכו לנחלה פרטית משלהם, אלא יהיו מעורבים בכלל שאר עם ישראל (או בכלל שבט יהודה במקרה של שמעון). כלומר אין מדובר בנדידה למקום אחר אלא מציאת דרך ישוב מחדש בתוך הארץ הראויה להם.

[1] ואכן חז"ל והמפרשים מבארים מהי ברכה זו - מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת בראשית פרק ב סימן ג: "במה ברכו, שכל מה שאדם מוציא לכבוד שבת הקדוש ברוך הוא משלם לו כפלים: ד"א ברכו שאין הרשעים נידונים בגיהנם בשבת".

[2] ראה על כך במכילתא דר' ישמעאל פרשה ז.

סימן לבנים

הרב אליעזר קשתיאל

בראשית "ברא" ישראל

להתחיל מבראשית

בפרשיות הבריאה איננו מוצאים מצוות או דברי מוסר, אלא פירוט נרחב של תהליך הבריאה. חשוב כנראה להתחיל מהעובדה שהעולם נברא. "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ". בפסוק זה מתומצתת מערכת היחסים בין הרוח לחומר – הרוח היא שחוללה את החומר, הקודש ייסד את המציאות. ההתחלה מבראשית מבהירה את ייעודה של הקדושה, לא רק להדריך את החיים ולטהרם, אלא ליצור, להוות, לברוא. ואכן, כבר במצוה

הראשונה בה יצטוו ישראל, מתבלט הרצון לעצב ולחדש בבריאה: "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁית חֻדְשֵׁי רֵאשֹׁן הוּא לָכֶם לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה" (שמות יב, ב). ישראל מקדשים את הזמנים, ישראל יוצרים את אופיים של הזמנים. על נקודה זו עומד הרב קוק (אורות, אורות ישראל, ז, יג): "השקפת העולם המיוחדת לישראל היא שעושה את האומה לחטיבה אחת בעולם, והשקפה זו נעוצה היא בחידוש העולם ע"פ ההרצאה התורית, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. השקפה מיוחדת זו גורמת היא את המצות המעשיות כולן". יתירה מזו, המצוות, שהן מטרתה העיקרית של התורה, קשורות לתפקודם של חוקי הטבע. העובדה שהקודש הוא שחולל את הטבע, יוצרת תלות בין רמתו הרוחנית של עם ישראל לבין התנהלותה השוטפת של הבריאה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בארץ הקודש, ארץ ישראל.

ארץ בראשית

על החיבור בין פרשיית הבריאה לירושת הארץ, כבר עמד רש"י בפירושו הראשון על התורה. זו הארץ שעל אדמתה מתבצעת התרחשות של בריאה מתמדת. בארץ ישראל, הטבע נמצא תמיד בעמדה מתחדשת, התלויה במעשה ידיהם של ישראל. "אִם בְּחֶקְתִּי תִלְכוּ וְאֶת מְצוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם: וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעַץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיּוֹ... וְאִם בְּחֶקְתִּי תִמָּאֲסוּ... וְנָתַתִּי אֶת שְׁמִיכֶם כְּבַרְזֵל וְאֶת אֲרָצְכֶם כְּנֹחֶשֶׁה... וְלֹא תִתֵּן אֲרָצְכֶם אֶת יְבוּלָה וְעַץ הָאָרֶץ לֹא יִתֵּן פְּרִיּוֹ" (ויקרא כו) הטבע והזמן מתחדשים ונבראים תדיר על ידי מעשי האדם. הבריאה היא תהליך מתמשך שלא הסתיים ולא הסתכם בששת ימי היצירה. אף שפרשת בראשית היא מאוד אוניברסאלית, והיה מקום למען אותה אל כל האנושות, בכל זאת היא נכתבה כחלק מן התורה המיועדת לעם ישראל בלבד. צורת החשיבה המתגלה בפרשה מותאמת דווקא לעם ישראל, הממשיך בחייו את מלאכת הבורא.

ברא אלהים – לעשות

לפי פירושו של 'אור-החיים' הקדוש, כשם שמשמעות הביטוי שנאמר על אלימלך: "אִישׁ נְעֻמִי" (רות א, ג) – פירושו 'המנהיג של נעמי', כך הביטוי "אִישׁ הָאֱלֹהִים" (דברים לג, א), הנאמר על משה רבנו, משמעו שמה שביכול הוא המנהיג של הקב"ה, בידו הכוח לברוא. על פי המלבי"ם, אותו כוח מבוטא בפסוק: "וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְקַל מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא

אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת, ברא אלהים ונתן לנו את האחריות להמשיך ולעשות על ידי התורה והמצוות. כאשר דוד המלך סידר את המזמור העוסק בשבחה של התורה (תהילים יט), הוא הקדים לתאר את עוצמתם של מאורות השמים, ובראשם השמש: "הַשָּׁמַיִם מְסֻפָּרִים כְּבֹד אֵל... וְאֵין נִסְתָּר מִחֶמְתּוֹ". רק לאחר מכן עבר דוד לשבח את התורה: "תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נְפֶשׁ עֲדוֹת ה' נְאֻמָּנָה מְחַכֵּמַת פְּתִי: פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָיִם מְשֻׁמְחֵי לֵב מְצֹת ה' בְּרָה מְאִירַת עֵינָיִם". בתחילה אנו מדברים על הדברים שכבר עומדים וקיימים באופן קבוע כדוגמת המאורות, ולאחר מכן, אנו עוסקים במה שאנו בוראים. אור השמש קטן לעומת האור המתחדש על ידי התורה. אור השמש קיים ועומד: "וְאֵין כָּל חֶדֶשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ" (קהלת א, ט), השמש מחממת ומשפיעה אך אין בה התחדשות. לעומתה, אור הנפש הזכה, אור הלבבות, אור הדעת והמידות, מתחדש בכל עת. "חֶדְשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֶמּוֹנְתָךְ" (איכה ג, כג). בהתאם לכך אנו מקדימים בתפילת שחרית את ברכת "יוצר המאורות" לברכת "אהבת עולם" העוסקת בתורה. האחריות המוטלת על כתפיהם של ישראל היא לחדש וליצור: "וְאֵשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצַל יָדֶי כְּסִיתִיךָ לְנֹטֵעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָה" (ישעיה נא, טז). "וְתִגְזֹר אוֹמֵר וְיִקָּם לָךְ" (איוב כב, כח). התורה פותחת בפרשיית הבריאה לא לצורך הוכחת מציאות ה' ולא לצורך מחקרים מדעיים על הטבע, אלא בשביל להגדיר את הייעוד של עם ישראל כיוצרים, כשותפים לבריאה – מוסיפים ברכה מתוך אחריות גדולה על כל הברואים כולם.

מבט על ההפטרה

הרב מנחם שחור

נותן נשמה לעם עליה
גילוי כבוד ד' בישראל

המפגש עם ד' - דרך ישראל ולא רק דרך הבריאה

בספר הכוזרי מבואר שמפגשנו העיקרי עם הקב"ה אינו דרך בריאת העולם. בריאת העולם היא ארוע הסטורי עצום, אך מנותק מחווית חיינו הקבועה. המפגש המרכזי של הבריאה עם יוצרה הוא דרך ההופעה של הקב"ה על עמו. בהשגחתו המופלאה עליהם ובשכינתו השורה בתוכם.

כי התחבר אליהם דבר האלהים והנהיג אותם ועשה להם נפלאות, ולא אמר אלהי השמים והארץ שלחני אליך, ולא בוראי ובוראך. וכן פתח אלהים דבריו אל המון ישראל: "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולא אמר: "אני בורא העולם ובוראכם":

(ספר הכוזרי מאמר א אות כה)

עקרון זה כל כך מובהק בתפיסה היהודית, עד שפירוש רש"י לספר בראשית, נפתח בקושיא מתוך הנחת יסוד זו:

אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא "מהחודש הזה לכם", שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל,

(רש"י בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק א)

והתשובה:

כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים,

(רש"י בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק א)

נעוץ סופם בתחילתם

בשמחת תורה אנו נועצים את סופה של התורה בתחילתה. מסיימים בברכות משה לישראל, ובדמותו המופלאה של משה רבינו, הישראלי השלם. מתוך כך חוזרים מחדש אל סיפור הבריאה כולה. דמותו של משה רבינו- מהווה התכלית וההשלמה של מעשה הבריאה. גם זאת למדנו מספר הכוזרי. הכוזרי מתאר חמש מדרגות בבריאה: דומם, צומח, חי, מדבר, והמדרגה העליונה ביותר – ישראל. את דמותו של הישראלי השלם מציג הכוזרי דרך דמותו של משה רבינו:

ואם ימצא אדם שיבא באש ולא יזק בן, ויעמוד מבלי מאכל ולא ירעב, ויהיה לפניו זוהר שאין העין יכולה להסתכל בו, ולא יחלה ולא יחלש, וכאשר יגיע אל תכלית ימיו, ימות לרצונו, כמי שיעלה על מטתו לישן, ויישן בעת ידוע ובשעה ידועה, עם ידיעת העבר והעתיד מה שהיה ומה שיהיה, הלא המעלה הזאת נפרדת בעצמה ממעלת בני אדם.

(ספר הכוזרי מאמר א אות מא)

בעוד ארבעת המדרגות הן התפתחות בהנהגה אלוהית ללא מעשה אדם. המדרגה החמישית יוצאת אל הפועל במעשה האדם, לאחר ששבת אלוהים מכל מלאכתו אשר ברא לעשות.

הפטרת בראשית – הצמדת התכלית הישראלית למעשה הבריאה

נהגו ישראל להצמיד לפתיחת קריאת התורה, פרקים מספר ישעיה, העוסקים בהשלמת מלכות ד' בעולם. השלמה זו מופיעה דרך הנהגתו ההסטורית את ישראל כמו גם דרך דמותו המשיחית של עבד ד'. דמות זו מייצגת את הישראליות השלמה, נזר הבריאה. השלמת מעשה הקב"ה בידי אדם. תכלית הבריאה היא הכרת העולם בהנהגת ד' דרך ישראל עמו. הנהגה זו מופיעה בהנהגה ההסטורית הלאומית של ישראל ומתגלמת בדמויות המופת אשר מצמיח ישראל מתוכו.

כִּהְיֵאמֹר הָאֱלֹהִים יִקְוֶה בִּרְאָה־שָׁמַיִם וְנִוְטִיחֵם רַקַּע הָאָרֶץ וְצִצְצֵאֶיהָ נִתֵּן נֶשְׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ הַלֵּלִים בָּהּ:
(ישעיהו פרק מב פסוק ה - ו)

חלק מפסוקי הנביא, מאפשרים קריאה כפולה. הן כקריאה על ישראל כולו, והן כמיקוד בדמות המופת הצומחת מתוכו. קודמים להפטרה פסוקים המתייחסים לאישיותו של עבד ד':

הֵן עֲבָדֶיךָ אֶתְמַדְבְּרוּ בְּחִירֵי רִצְתְּךָ נִפְשֵׁי נַתַּתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לְגוֹיִם יוֹצֵא: לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשְׁאָ וְלֹא יִשְׁמִיעַ בְּחוּץ קוֹלוֹ:
(ישעיהו פרק מב פסוק א - ג)

אך המשך הקריאה גורם לנו לתחושה שישראל כולו – הוא עבד ד' אשר בחר בו אשר יוציא משפט לגויים.

הַחֲרָשִׁים שִׁמְעוּ וְהַעֲוָרִים הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת: מִי עוֹרֵכִי אִם-עֲבָדֶיךָ... וְהוֹאֵ עִם-בְּזוּז וְשִׁסוּי הַפֶּחַ בְּחוּרִים כָּלֵם וּבְבַתִּי כְּלָאִים הַחֲבָאוּ הֵיוּ לְבִזָּאִין מִצִּיל מִשְׁפָּה וְאִין-אִמֵּר הַשֵּׁב...

פתח בעבד וסיים בעם. ובהמשך- נקרא העם כולו עיוור וחרש:

הוֹצֵא עִם-עוֹר וְעֵינַיִם יִשׁ וְחֲרָשִׁים וְאַזְנֵי לָמוֹ:
ההפטרה חותמת בקריאה משותפת לעם ד' ולעבדו אשר בחר:

אַתֶּם עַדִּי נְאֻם-יְקֹוֹק וְעֲבָדֶי אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לְמַעַן תִּלְדְּעוּ וְתִאֱמַיְנוּ לִי וְתִבְיְנוּ כִּי-אֲנִי הוּא לְפָנַי לֹא-יִנָּצֵר אֵל וְאַחֲרָי לֹא יִהְיֶה: ס

(ישעיהו פרק מג פסוק א - יא)

המנהיג מבטא את עומק הזהות הישראלית.

זהות דומה בין מדרגתו הפנימית של העם לדמותו של המנהיג אנו מוצאים בבקיעת הירדן. ד' פונה ליהושע ומודיעו:

וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי הוֹשֵׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גְּדֹלְךָ בְּעֵינַי כָּל-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּן כִּי כִּאֲשֶׁר הֵייתִי עִם-מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ:
(יהושע פרק ג פסוק ז - ח)

יהושע פונה לישראל ומלמד שםדרגה זו – מדרגת העם כולו היא:

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִּשּׁוּ הַנָּה וְשִׁמְעוּ אֶת-דְּבָרֵי יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי אֵל הוּא בְּקִרְבְּכֶם
(יהושע פרק ג פסוק ט - י)

בתפילת שחרית של יום השבת, בבואינו לשטוח את מעלתה של השבת כאות בין ישראל ובין ד'. אנו מעלים לנגד עינינו את דמותו של משה רבינו:

ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו.

כליל תפארת בראשו נתת לו בעומדו לפניך על הר סיני.

מתוך מפגש זה אנו פתוחים לזהותנו הכללית כשומרי שבת וקוראי עונג. כי לישראל עמך נתת באהבה לזרע יעקב אשר במ בחרת. ושמרו בני ישראל את השבת.

בפרשת השבוע, אנו קוראים על אחד הפלאים הגדולים. בשיחת הנחש עם חוה כתוב: "והנחש היה ערום מכל חיות השדה אשר עשה ה' אלהים ויאמר אל האשה: אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן" (ג, א).

איך התנהלה השיחה בין הנחש לחוה? באיזו שפה הם שוחחו?

בענין זה מצינו שלוש שיטות:

א. הסבר איך היה הדיבור.

כתוב בחז"ל: "ובאיזה לשון דבר הנחש עם האשה? בלשון הקדש, כי כתוב בו 'וְהִנָּחֵשׁ הָיָה עָרוֹם', והיה מהלך בקומה זקופה, והיה יודע לשון האדם. ותוכל לומר בלשון שלו, כי הבהמות יש להם לשון כל מין ומין לבדו, וכשם ששם להם שמות כי היה יודע לשום שמות לכל אחד ואחד כך היה מדבר עם הנחש" (פסיקתא זוטרתא פרק ג סימן א). ומרחיב אבן עזרא שיטה זו וכותב שעד שהתקלל, היה הנחש מדבר ואף היה הולך בקומה זקופה, הקב"ה נתן בו דעת.

חזקוני מרחיב דעה זו וכותב שהקב"ה פתח את פי הנחש, כשם שפתח את פי האתון של בלעם, וכך יכל הנחש לדבר עם חוה.

ב. הנחש לא דיבר

לפי השיטה השניה הנחש לא דיבר בפועל, כפי שאנו רגילים, לשיחה בין שני אנשים. ואם ישאל השואל: והרי כתוב במפורש: "וְהִנָּחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַל חַיֵּית הַשָּׂדֶה... וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה?" על כך יש כמה הסברים:

רב סעדיה גאון מבאר שהנחש, כמו גם האתון של בלעם לא דיברו, אלא המלאך דיבר עבורם. אם כי יש לחלק בין דיבורה של האתון, שעליה כתוב 'וַתֹּאמֶר לְבָלְעָם' (במדבר כב, כח), שהיה זה לאחר נס שעשה הקב"ה, ולא סביר שתיגרם קללה באמצעות נס דומה שיעשה לנחש.

הסבר נוסף אומר אברבנאל, שהנחש אכן לא דיבר (ולכן לא נאמר אצלו שהקב"ה פתח את פיו, כפי שנאמר באתון של בלעם), לא בדרך נס ולא באופן טבעי. התורה פתחה את הפסוק במילים "וְהִנָּחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַל חַיֵּית הַשָּׂדֶה", להשמיענו שהכל היה בהשגחה פרטית, כדי לנסות בו את האשה ובעלה. התקשורת בין האשה לנחש התבצעה באמצעות סימנים. כשראתה האשה שהנחש עולה על העץ פעם אחר פעם ואוכל ולא מת, הבינה שיכולה לאכול מפרי העץ, כביכול אמר לה "לא מות תִּמָּתוֹן". הנחש גרם לכל התקלה והרעה שבאה על ידו, אבל בפועל כלל לא דיבר.

וכך גם כתב אור החיים, שבעלי החיים אינם מדברים, אלא מצפצפים. יש אנשים (וכזו היתה חוה), שמכירים ומבינים בצפצופיהם ואפילו בשיחת הדומם. כך מצינו בבעלי חיים שמשבחים את הקב"ה, כל אחד בדרכו ובלשונו, כדוגמת 'פרק שירה', כפי שכתוב "כֹּל פִּעֵל ה' לְמַעַנְהוּ" (משלי טז, ד).

רבי זלמן סורוצקין מוסיף ששיחת חוה והנחש היתה מעין דברי חז"ל (סוכה כח ע"א) "רבי יוחנן בן זכאי, שלא הניח מקרא ומשנה, גמרא, הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין, משלות שועלים...". לשיטתו הנחש לא דיבר ממש, אלא היו אנשים שהבינו לשונות נוספים, כגון שיחת דקלים ולשון הציפורים (גיטין מח) ולשון הנמלים (חולין נז). אדם וחוה, שהיו יציר כפיו של הקב"ה, ידעו את לשון בעלי החיים, ובשפה זו שוחח הנחש עם חוה.

ג. הנחש לא דיבר, היה זה יצר הרע

לפי השיטה השלישית בהסבר דיבורו של הנחש, כלל לא היה נחש, אלא היה זה רק משל והדמיה, כפי שכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פרק יג): יצה"ר נכנס בחוה, בדמות הנחש. וכך כתבו חז"ל: (יבמות קג ע"ב) "אמר ר' יוחנן: בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני - פסקה זוהמתו".

בשיטה זו מסביר ספורנו במילים "וְהִנָּחֵשׁ הָיָה עָרוֹם", מדוע מדגישה התורה את ערמומיותו. מבאר ספורנו שהנחש הוא יצר הרע, שמזיק מאד לאדם, על אף שאינו נראה. התורה הדגישה את סיפורו כדי שנתבונן במעשיו, ונדע כיצד להתגונן מפניו, באמצעות מבט על האופן הערמומי שבו הסית הנחש את האשה.

הרב שטינמן, בספרו איילת השחר, מבאר שכך דרכו של יצר הרע, שפועל בבהילות ובחפזון, ולא נותן לאדם שהות למחשבה ולהתבוננות. אילו היתה חוה ממתנה מעט, יתכן שיכלה להתייעץ עם אדם על עצת הנחש. מכאן עלינו ללמוד כיצד להתייחס ולנהוג עם היתר הרע ורצונותיו להכשילנו.

לב ההפטרה הרב עמנואל בן ארצי

בחלק השני של ההפטרה, החלק שרק האשכנזים אומרים, מתואר מצב קשה מאוד שעם ישראל יהיה בו: "וְהוּא עִם בְּזוּז וְשָׁסוּי" כל מי שירצה יבזוז אותנו ויקח את עם ישראל אליו לגלות, ושסויו כי ישלטו ברכוש שלנו. ולא יהיה מי שיעזור כי "הִפְּחֵ בַחֲוָרִים כָּלָם" כל הבחורים שלנו

לא יוכלו לייצר צבא ויהיה לנו מפח נפש מהעזרה שלהם . וגם אם יהיו יכולים לעזור "וּבְבִתֵּי כְּלָאִים הֶחֱבְאוּ" הם יהיו כלואים בין הגויים. ולכן "הִיוּ לְבָז וְאִין מְצִיל מְשֹׁפָה וְאִין אִמֵר הֶשֶׁב". אין מי שיכול להציל מהבזיזה של עם ישראל, וגם אם נלך אל השופטים הגויים בארצות שבהם שבו אותנו, אין מי שיאמר להשיב לנו את הרכוש.

איך הגענו למצב הזה? למה באמת עם ישראל הוא העם היחיד שסובל כל כך הרבה? לאן כל זה הולך? בכל אלה מטפלת ההפטרה שלנו.

האמת היא שאנחנו בפרשת בראשית, שעם ישראל בכלל לא מוזכר בה. אברהם נולד רק בסוף פרשת נוח. ובכל זאת ההפטרה שלנו דנה בעם ישראל. וזה בגלל שעם ישראל הוא התכלית של כל הבריאה . ובפרשת בראשית שבה קוראים על בריאת העולם, ממשיכים להפטרה: "כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם רִקַּע הָאָרֶץ וְצָאצְאָיָהּ", ולמה כל זה? "נִתַּן נַשְׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ הַלֵּלִים בָּהּ". נשמה לעם ישראל שיתן רוח לכל ההולכים בארץ, כלומר לכל העולם. "וְאֶצְרָךְ וְאֶתְנַךְ לְבְרִית עִם לְאוֹר גּוֹיִם".

הגויים לא רואים את הקב"ה בעולם החשוך שבו הם נמצאים, ואנחנו אמורים "לִפְקֹחַ עֵינַיִם עֲוֹרוֹת לְהוֹצִיא מִמִּסְגַּר אֶסִיר מִבֵּית כְּלָא יִשְׁבֵי חֹשֶׁךְ". עד שנגיע למצב של "שִׁירוֹ לֵה' שִׁיר חֲדָשׁ תְּהַלְתּוּ מִקְצֵה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוּ אַיִים וְיִשְׁבִּיָּהֶם". העולם כולו יכיר את ה' דרכנו ויהלל אותו.

זה לא יקרה מיד, לפני זה יהיה שלב של גוג ומגוג. שלב שבו הקב"ה ילחם בגויים שלא יסכימו לקבל את מלכותו: "ה' כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָה יִרְעֵעַ אָף וַיִּצְרִיחַ עַל אֲיֻכָיו וַיִּתְגַּבֵּר".

וגם זה לא יקרה מיד. תהליך הגאולה הוא כמו תהליך לידה, שמתפתח בהדרגה: "הִחֲשִׁיתִי מְעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶתְאָפֶק פִּיֹלְדָה". הקב"ה שותק ומחכה, התהליך מתקדם בשלבים, ובחלק מהם לא רואים אותו. אבל כשיגיע השלב הנכון, הגלות תחרב: "אַחֲרֵיב הָרִים וּגְבְעוֹת וְכָל עֶשְׂבָם אוֹבִישׁ", וגם העמים שלקחו אותנו לגלות, העמים שיושבים ליד הנהרות: מצרים, אשור ובבל: "וְשִׁמְתִי נְהָרוֹת לְאֵיִים וְאֶגְמִים אוֹבִישׁ".

ואז עם ישראל יחזור לארץ. אבל השיבה הזו בעצמה לא תהיה מובנת לו: "וְהוֹלְכֵתִי עוֹרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדְעוּ בְּנִתִיבוֹת לֹא יָדְעוּ אֶדְרִיכֵם". אנחנו נהיה עיוורים לחלק מתהליך הגאולה הזה, ולא נבין שהדרך הזו באמת הולכת לגאולה. כי הגאולה כוללת תוכנית הרבה יותר גדולה מאשר

להחזיר את עם ישראל לארץ, היא אמורה לתקן את החושך של כל העולם הזה: "אֲשִׁים מְחֹשֶׁךְ לְפָנֶיהֶם לְאוֹר וּמַעֲקֹשִׁים לְמִישׁוֹר". זו תוכנית אלוקית שהתחילה מזמן ומבוצעת כל הזמן: "אֵלֶּה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם וְלֹא עֲזַבְתֶּם".

ולמה צריך את הגלות במהלך הזה? כי: "מִי עוֹר פִּי אִם עֶבְדִּי וְחָרַשׁ כְּמַלְאָכֵי אֲשַׁלַּח", עם ישראל אמור לראות בעצמו את הקב"ה במציאות, אבל הוא מתנהג כמו עיוור. ועם ישראל קיבל את היכולת לשמוע את הקב"ה בנבואות ובתורה, אבל הוא מתנהג כמו חרש. "רְאוֹת רְבוֹת וְלֹא תִשְׁמַר פְּקוּחַ אֲזַנַּיִם וְלֹא יִשְׁמַע".

ולכן הגענו למצב שהזכרנו, של "וְהוּא עִם בְּזוֹז וְשִׁסּוּי... הִיוּ לְבָז וְאִין מְצִיל מְשֹׁפָה וְאִין אִמֵר הֶשֶׁב". כי "מִי נִתַּן לְמְשֹׁפָה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבִזְזִים הֲלוֹא ה' זֶה חֲטָאנוּ לוֹ וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכָּיו הַלּוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ: וַיִּשְׁפָּךְ עָלָיו חֲמָה אִפּוֹ וְעִזּוֹ מִלְחָמָה".

האם זה אומר שעם ישראל יגמר? יכול להיות שנשאר עם בוזו ושסויו? בשום אופן לא. הרי כל העולם תלוי בנו. אם התחלנו בבריאת העולם: "בוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם רִקַּע הָאָרֶץ וְצָאצְאָיָהּ", אנחנו משווים לה את היצירה של עם ישראל: "כֹּה אָמַר ה' בְּרָאךְ יַעֲקֹב וַיִּצְרָךְ יִשְׂרָאֵל". ולכן ברור שתהיה גאולה: "אֵל תִּירָא פִּי גֹאֲלִיתִךְ קְרָאתִי בְּשִׁמְךָ לִי אֲתָה".

וגם עד הגאולה, הגלות שנמשלה למים לא באה להרחיק אותנו מהקב"ה: "כִּי תַעֲבֹר בַּיָּם אֲתָךְ אֲנִי", והעמים שהגלו אותנו לא יאבדו את העם היהודי: "וּבְנִיָּהֶם לֹא יִשְׁטַפּוּךְ". הם לא יוכלו לפגוע באמונה שלנו: "כִּי תִלַּךְ בְּמוֹ אֵשׁ לֹא תִכָּהֵן", ולא להרוג את כל עם ישראל: "וְלֹהֲבֵה לֹא תִבְעַר בְּךְ".

כי היחס של הקב"ה אלינו, אפילו בגלות הוא "מֵאֲשֶׁר יִקְרָךְ בְּעֵינַי נִכְבְּדָךְ וְאֲנִי אֶהְבֵּתִיךְ", ולכן את עם ישראל הקב"ה יגאל, והגויים ששיעבדו אותו יענשו במקומו: "וְאֶתָּן אָדָם תַּחֲתֶיךָ וְלֵאמִים תַּחַת נַפְשֶׁךָ". וכל עם ישראל יחזור מכל העולם אל הארץ: "מִמְצָרַח אָבִיא זֶרְעֶךָ וּמִמַּעֲרָב אֶקְבְּצֶךָ: אִמֵר לְצַפּוֹן תִּנִּי וְלַתִּימָן אֵל תִּכְלָאֵי הַבְּיָאֵי בְּנֵי מִרְחוֹק וּבְנוֹתֵי מִקְצֵה הָאָרֶץ".

עם ישראל הוא לא סתם עם, והקשר שלו עם הקב"ה הוא לא העדפה סתמית כמובן. עם ישראל הוא: "כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו וַיִּצְרָתִיו אָף עֲשִׂיתִיו". עם ישראל מגלה את כבוד ה' ונקרא בשמו. ובשביל זה נבראנו. ואנחנו אלו שרואים את הקב"ה, ומעידים לכל העולם על הקב"ה

"אתם עדי נאם ה' ועבדי אשר בחרתי למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה".

(ב) האדם לה'

(ג) קין לה'

חמישי - מי היה הבן השלישי של אדם וחווה ?

(א) למך

(ב) אנוש

(ג) שת

שישי - מי היה אביו של ירד ?

(א) מהללאל

(ב) קינן

(ג) חנוך

- על מי נאמר בפרשתנו "כי לקח אותו אלוקים" ?

(א) חנוך

(ב) מתושלח

(ג) מחויאל

שביעי - מי היו כל חייו 777 שנה ?

(א) נח

(ב) מתושלח

(ג) למך

חידות לפרשה

נתן מארגל

חידות לילדים

לפי סדר העולים לתורה

ראשון - על מי כתוב בראשון שא-לוקים ברך אותו או אתם ?

(א) האדם

(ב) העופות והדגים

(ג) היום השביעי

(ד) כל התשובות נכונות

(ה) רק א, וג' נכונות

שני - איך קראו לנהר שסבב את ארץ כוש ?

(א) חידקל

(ב) גיחון

(ג) פרת

שאלת רש"י - בדקו איזה נהר זה נהר פישון ?

שלישי - מי ערום בשלישי ?

(א) האדם ואשתו

(ב) הנחש

(ג) שתי התשובות נכונות

מי עשה חגורות לאדם ואשתו ?

(א) הם לעצמם

(ב) ה' עשה להם

(ג) הם מצאו בגן עדן

רביעי - מי אמר למי "גדול עווני מנשוא" ?

(א) הבל לקין